

פרשת יתרו קבלת התורה ומעמד הר סיני

מציאות הבריאה תלויה בתורה

"ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" (בראשית א, לא). ודרשו חז"ל (שבת פח, א), אמר ריש לקיש, מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, ע"כ. הרי שהיום של קבלת התורה, הוא היום שכל מציאותו של מעשה בראשית תלוי בו, ועד היום שהוא כל הבריות תלויים ועומדים, ולא נתקיימה מציאותם עד שקבלו בני ישראל את התורה. ולא עוד, אלא שמהיום שהוא והלאה, המשך קיומו של העולם בכל רגע ורגע הוא אך ורק ע"י התורה, וכמו שכתב בספר נפש החיים (שער ד פרק כה) וז"ל, אבל אם היה ח"ו העולם פנוי לגמרי אפילו רגע אחת ממש מעסק והתבוננות עם סגולה בתורה הקדושה, תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממציאות לגמרי ח"ו וכו', עכ"ל.

כלל ישראל הוא מדרגה לעצמו

ולא רק מציאות הבריאה נשתנה ע"י קבלת התורה, אלא גם במהותם של כלל ישראל חל שינוי ע"י קבלה זו. הנה ידוע שיש ד' מיני נבראים, דומם צומח חי ומדבר. אמנם כתבו הספרים (עיין כוזרי מאמר א אות לז-לח, החסיד יעב"ץ אבות פרק ג, ועוד) דבאמת יש ה' סוגי נבראים - דומם, צומח, חי, מדבר, וישראל. והיינו דע"י קבלת התורה, נשתנתה מהותנו משאר האומות ונעשינו בריאה אחרת לגמרי. אך צריך ביאור, מהו גדרו של שינוי זה, מהו החילוק שבין מציאותו של ישראל למציאותם של שאר בני אדם.

ועיין בדעת תבונות (סימן קנח) שמבאר את הענין וז"ל, ומה שיש לנו עוד לדעת, שאע"פ שישאל כבר מוכנים מצד עצמם להיות לעבודתו יתברך וכו', אמנם כח העבודה עצמה אינו ניתן להם אלא מידו יתברך, וזה מה שנתן להם

בשעת מתן תורה, ומה שמקיים ומחדש לכל אחד ואחד תמיד. ותראי שזהו ענין ההפרש שבין המצווה ועושה למי שאינו מצווה ועושה, כי האדם המצווה יש כח בידו מסור ממנו יתברך שיתקן במעשיו התקונים המצטרכים כבריאה, מה שאינו כן שאינו מצווה, עכ"ל ע"ש. הרי בדברי הרמח"ל מבואר, שבמתן תורה הקב"ה חידש שיש בכחו של כל אחד מישראל לפעול ולתקן את הבריאה, וזהו החילוק שבינינו לבין האומות, שאע"פ שגם הם מקיימים מצוות וגם הבחירה נתונה להם לעבור עבירות, אבל אין למעשיהם הכח הזה לפעול בתיקון וקלקול הבריאה, משום שאינם מצווים ועושים. הרי שהחילוק המהותי בין ישראל לעמים, הוא מה שאנחנו מצווים ועושים.

ומבואר כדבריו בריש מסכת עבודה זרה (ב, ב), תני רב יוסף, "עמד וימודד ארץ ראה וַיִּתֵּר גוים" (חבקוק ג, ו), מאי ראה, ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום, כיון שלא קיימום עמד והתירן להן. איתגורי איתגור, א"כ מצינו חוטא נשכר. אמר מר בריה דרבינא, לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין עליהם שכר וכו', לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה, אלא כמי שאינו מצווה ועושה, דאמר רבי חנינא, גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה, ע"כ. הרי להדיא כדברי הרמח"ל, שהחילוק בין ישראל ואומות העולם הוא בזה, שאנו מצווים ועושים, והם אינן מצווים ועושים. אמנם עדיין צריכים לבאר את עומק משמעותו של חילוק זה, ולמה חילוק זה קובע שאנו סוג אחר לגמרי, כמו החילוק בין חי למדבר. וגם צריך ביאור מהלכן של דברים, איך נעשית השתנות זו ע"י מעמד הר סיני.

ביאור המהר"ל בכפיית ההר כגיגית

כתוב במעמד הר סיני (שמות יט, יז) "ויתיצבו בתחתית ההר". ורש"י הביא מה שאמרו חז"ל, מדרשו שנתלש ההר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית, ע"כ. וכן אמרו במסכת שבת (פח, א) מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, ע"כ. וכפי פשוטו כוונת חז"ל הוא, שהקב"ה הזהיר את ישראל שימית אותם אם לא יקבלו את התורה, ומכח זה הוכרחו לקבל את התורה בעל כרחם.

אמנם המהר"ל (עיי"ש בגור אריה, ובתפארת ישראל פרק לב, ובהקדמה לאור חדש) ביאר את דברי חז"ל באופן אחר. והיינו, שהקב"ה גילה להם שהתורה היא

הכרחית, שאי אפשר שתהיה מציאות וקיום לעולם כלל מבלעדה. וכיון שהתורה הכרחית, משום כך נתינתה לישראל היתה ג"כ באופן של הכרח גמור, שגילה להם שאילולי הם מקבלים את התורה, העולם יחרב. והיינו, שהשיגו בכירות שקיום העולם וקיומם של ישראל תלויים בתורה, שהתורה היא המציאות האמיתית, והיפך התורה היא מציאות של חורבן ומיתה. ומכיון שבשעת מתן תורה הכירו השגה זו בבהירות גמורה, הוכרחו לקבל את התורה, כי ראו בחוש שאין כאן שני צדדים כלל, ואין שום מקום לבחור שלא לקבל את התורה.

וביאר דבריו הוא על פי דברי נפש החיים שהבאנו, שעד הנה כל הבריאה היתה תלויה ועומדת, ומקבלת התורה ואילך קיומו של העולם מיוסד על לימוד התורה וקיום מצוותיה על ידי ישראל. ונראה שבאותה קבלה חל גם השינוי בעצם מהותם של ישראל, שנעשו מצווים ועושים, והיינו שאין הגדר של מצווה ועושה רק שהם מחוייבים לקיים את התורה, אלא שכל חיותם וקיומם הוא רק ע"י התורה, ואם לא יקבלו אותה, ולא ינהלו חייהם על פיה, אין להם שום קיום כלל, אלא - "שם תהא קבורתכם".

עומק ענין אמירת נעשה ונשמע

אמנם עדיין יש להעמיק עוד בביאור הענין. הנה כתבו בתוס' (שבת פח, א ד"ה כפה עליהם הר כנגית) וז"ל, ואע"פ שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן, עכ"ל. ובפשטות כוונתם היא, דנתקשו למה הוצרך ה' לכופף את ישראל לקבל התורה ע"י שכפה ההר עליהם כנגית, הרי כבר קבלו את התורה מדעתם באמרם נעשה ונשמע, וכפייה זו למה. ובאמת עיין בדברי המהר"ל, שכתב להדיא שכוונתו ליישב קושיא זו, דהיינו שאף שקבלו מדעתם, אבל עדיין לא השיגו ידיעה זו שהתורה הכרחית לקיומם, ושכל חייהם תלויים בתורה, ולכן הוצרך לכפות עליהם ההר כנגית, דהיינו לגלות להם את ההכרח של קבלת התורה.

אמנם יש לדקדק בלשון התוס' שכתבו "שכבר הקדימו נעשה לנשמע", דלכאורה הו"ל להקשות בפשיטות, שהרי כבר קיבלו מדעתם, ומדוע רמזו בקושייתם דוקא לענין זה שבני ישראל הקדימו נעשה לנשמע, שהוא רז שמלאכי השרת משתמשים בה וכמבואר בגמ' שם, ולמה שייכת הקדמה זו לקושייתם.

ונראה לבאר כוונת התוס', שאף בקושייתם הבינו את יסודו של המהר"ל, שמעיקר תנאי קבלת התורה הוא, שידעו בני ישראל כי התורה מוכרחת היא ואינה תלויה ברצונם אם יקבלו אותה אם לאו. אלא דקשיא להו, דממה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, מבואר שכבר השיגו דבר זה, שכבר הכירו שהם מוכרחים לקיים את ציווי ה', וכמו שנבאר. וא"כ שפיר הקשו למה הוצרך ה' להראות להם הגילוי הזה, ולכפות עליהם הר כגיגית, דהיינו לגלות להם שהתורה היא הכרחית וכמו שביאר המהר"ל, הלא בני ישראל השיגו זאת כבר לפני כן באמרם "נעשה ונשמע".

רו שמלאכי השרת משתמשין בו

וכדי להבין את עומק דבריהם, נקדים לבאר את ענין הקדמת נעשה לנשמע. הנה איתא בגמרא שבת (פח, א), אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן מי גלה רו זה לבני שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב וכו' (תהלים קג, כ) "עושי דברו לשמוע בקול דברו", ברישא עושי והדר לשמוע, ע"כ. ועלינו להבין את תוכן דברים אלו, מה היא פירושה של הקדמת נעשה לנשמע, ולמה מעלה זו שייכת דוקא למלאכי השרת.

וביאר מרן הגרי"ז זצ"ל (עה"ת, פרשת משפטים) שמלאכי השרת אין להם שמיעה בטבע, כמו האדם שנוצר בו חוש השמיעה בטבע, ונמצא שהמלאכים כל מהותם היא על פי דבר ה', ובשמיעתם לחוד הם בזה עושי דברו, כי בכל פעם ע"י דבר ה' שמדבר אליהם בזה גופא נעשה שהם שומעים קול דברו, ורו זה שהשמיעה עצמה היא עשיית רצונו היא מדרגת נעשה ונשמע, דאילו היו ישראל משיבים נשמע ונעשה, היה הביאור שמתחילה יקבלו הברית ואח"כ יעשו כמו שחייבו את עצמם בברית זו, ונמצא שעצם עשיית הברית היא מדעת עצמם ורצונם, בלי כל חיוב וזיקה שהיא, שיהיו צריכים לעשות זאת. אבל הם הקדימו נעשה לנשמע, לומר שגם ה'נשמע' שלנו - 'נעשה' הוא, כלומר שגם זה שאנו מקבלים הברית הוא מפני שכך הוא רצונו של הקב"ה, וגם קבלת הברית עצמה היא תורה, וזהו רו שמלאכי השרת משתמשין בו, שגם שמיעתם בקול דברו היא בכלל עשיית דברו. ולפי זה, הענין של הקדמת נעשה לנשמע הוא, שמקודם קבלו על עצמם לקיים את המצוות, ואח"כ קבלו על עצמם הברכות והקלות.

נעשה ונשמע - ביטול מוחלט לדבר ה'

ושמעתי תוספת ביאור בדבריו ממו"ר הרה"ג רבי מאיר הערשקוויץ שליט"א, דכשאדם מקבל על עצמו דבר, יש ב' אופני קבלה. האחד, שמתחילה שוקל בדעתו אם כדאי לו לקבל על עצמו, ואם ביכולתו לשעבד את עצמו, ואח"כ, כשמחליט על פי שכלו שהדבר ראוי ונכון, הוא מבטיח ומשעבד עצמו. אבל יש מין קבלה אחרת, שלא קדם לו שום חשבון או הכרעה, ואינו יודע כלל מה מחייב עצמו, אלא שהמקבל מבטל ומשעבד עצמו לגמרי למצוה ולדבריו. וזהו הענין של קבלת נעשה ונשמע, דבני ישראל שיעבדו לדבר ה' את כל מציאותם, כולל כל החושים והכוחות שלהם, ולא היה בזה שום שיקול של שני צדדים אלא ביטול מוחלט לציווי הקב"ה. וזהו הרז של המלאכים, שאין עושים רצון ה' מתוך שיקול הדעת והכרעה, שהרי אין לפניהם שני צדדים, אלא כל כולם משועבדים לצויו של הקב"ה, וממילא אין בין השמיעה והעשייה כלום. וזו היא ההשגה שהשיגו בני ישראל בשעת מתן תורה, שהם מוכרחים לקיים את ציווי ה' ואין בזה שני צדדים, ולכן הם יכולים לקבל על עצמם את התורה בלי ידיעת תוכן המצוות כלל.

ביאור המהלך בתוס'

ולפי הדברים הנ"ל, שפיר מובנת קושיית התוספות. דבודאי קבלת התורה צריכה להיות מתוך ההכרח, וכמו שכתב המהר"ל, דאין התורה תלויה ברצונם של ישראל, אלא דמכל מקום הקשו תוס', דכיון שהקדימו נעשה ונשמע, הרי כבר השיגו את מעלת מלאכי השרת וכבר הכירו שקבלת התורה היא הכרחית ואין בזה שני צדדים, וא"כ למה הוצרך הקב"ה לכפות עליהם הר כגיגית.

וע"ז תירצו התוס', דשמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצתה נשמתן. והיינו, שהם הכירו השגה זו רק באופן שכלי, אבל כדי שתעמוד להם השגה זו כנגד כל הנסיונות שיבואו עליהם, ואפילו במצבים הקשים ביותר, הוצרכו לראות ולהכיר את ההכרח בחוש ממש, וע"י זה יהיה חקוק בנפשם לעולם, וכאשר הארכנו בענין זה במאמר יציאת מצרים וחינוך לדורות (פרשת בא). ולכן הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית, שתתקיים אצלם הכרה זו באופן חושי.

אולם לפי תירוצם של התוס', שלא הספיקה הקבלה מדעתם לבד, א"כ לכאורה יש להעיר לאידך גיסא, כיון שביארנו שלא היה די באמירת נעשה

ונשמע בלבד אע"פ שהיה כלול בה הרז של מלאכי השרת, והוצרך הקב"ה לכפות עליהם הר כגיגית כדי שתהיה אצלם הכרה חושית, ובלאו הכי לא היה בכח הקבלה הראשונה להשאר לעולם, א"כ למה הוצרכו לקבלתם כלל, הלא בלאו הכי מוכרחים הם לקבל את התורה, והקב"ה היה צריך להראות להם בחוש את ההכרח הזה, וא"כ מיד היה לו לכפות עליהם הר כגיגית, שהרי באמת קבלת התורה הכרחית מצד עצמה, וכמו שביאר המהר"ל, וא"כ למה הוצרכו לקבל אותה מדעתם כלל.

הדין ודברים בין הקב"ה לאומות העולם

וכדי לבאר את הענין, נקדים את הסוגיא במסכת עבודה זרה (ב, ב) דאיתא התם, כך אומרים [אומות העולם] לפניו, רבש"ע, כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל וכו'. מיד אומר להם הקב"ה, הראשונות ישמיענו, שנאמר (ישעיהו מג, ט) "וראשונות ישמיענו", שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם וכו', עיי"ש. ומסיק הגמ' (שם ג, א), אמרו לפניו, רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה וכו'. אמר להן הקב"ה שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת. אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה וכו'. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא וכו'. והא אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. משום דישראל נמי זימנין דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא. והאמר רבא, מצטער פטור מן הסוכה. נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי וכו', ע"כ.

הרי מברואר, שהטעם שלא זכו הגויים לכפיית הר כגיגית, הוא משום שלא קיימו את שבע ז' מצוות בני נח, ואפילו מה שמקיימים הוא בתורת אינו מצווה ועושה, וגם משום שכאשר יש להם קושי בקיום המצוות הם מבעטים במצוה, משא"כ ישראל. אמנם לכאורה צריך ביאור, הלא טענו "כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל", והיינו שטוענים שאם היו משיגים מה שישראל השיגו, ודאי היו מקבלים את התורה. וא"כ מה היא התשובה להם, שלא קיימו המצוות כמצווין ועושין וגם מבעטים בהם במקום קושי, מה ענין זה לזה.

הגויים אינם מרגישים מחוייבות לקיים המצוות

ועיין בספר דעת תורה (יתרו מאמר סגולת ישראל - מצווים ומחוייבים) שביאר ר' ירוחם זצ"ל את עומק כוונת הסוגיא. ותוכן דבריו, שהגויים הרגישו בעצמם כפטורים בעצם מן המצוות אפילו כלפי ה' מצוות שהוטלו עליהם, ואפילו אם קיימו אותם היה זה כמי שאינן מצווים ועושים. והיינו שעשו אותם מחמת נדיבות לבם, ולא משום שמרגישים בעצמם שהם מחוייבים לעשות, אלא כל מה שעשו נחשב בעיניהם כצדקות וחסידות. ולכן כשמגיע עת קושי וטורח, אינם עושים, כי הרי אינם מחוייבים בדבר בעצם. אבל אצל ישראל אינו כן, אלא הם מרגישים שהם בעלי חוב, ומחוייבים ומוכרחים לעשות, ולכן בכל מצב שהוא, משתדלים בכל כוחם לשלם חובתם, עיי"ש באריכות.

ועיין בדעת תורה שם (מאמר שבע מצוות שקבלתם היכן קיימתם) שכתב וז"ל, וזהו סוד הדבר, עלינו לידע יסוד היסודות כי בעל חוב פורע, ובאם אין במה לפרוע, כי אזי נופלים לפני רגלי מי שחייבים לו, מתחננים ואומרים "עבדך אני", וכל אשר לי לך הם! אבל בעל חוב שלא יפרע כפשוטו, זה אין בכלל, ואם רואים אחד בעל חוב כי לא פורע חובו, אין זה כפשוטו "לא פורע", אלא כי לא מחזיק עצמו כבעל חוב, "אין חייב כלום"! ולמה יפרע?! עכ"ל, ע"ש.

איזוהי דרך רעה - הלזה ואינו פורע

ועל פי דבריו, יש לבאר את דברי רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו במסכת אבות (פרק ב משנה ט), אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנו האדם וכו'. רבי שמעון אומר, הלזה ואינו משלם. ודבריו צריכים ביאור, דבשלמא שאר הדברים שאמרו תלמידיו שם, כמו עין רעה, הם נקראים 'דרך', שהם מהלך החיים של האדם, אבל להיות לזה ואינו משלם, אע"פ שהיא עולה גדולה, אבל למה זה נקרא דרך רעה, הלא מעשה פרטי הוא, ולא דרך.

אמנם לפי דברי ר' ירוחם זצ"ל נראה לבאר, ד"הלזה ואינו פורע" הוי דרך רעה, שאינו מרגיש את עצמו כבעל חוב, ואע"פ שהקב"ה מתחסד עמו תמיד, הוא אינו מרגיש כלל שמפני זה הוא חייב להשי"ת. ואף אם הוא לומד תורה ומקיים מצוות, הוא עושה כל זה בתחושה של נדיבות לב וכאילו הוא מתחסד עם קונו במה שהוא עושה רצונו.

וכן איתא בזהר (עיין תיקוני זהר תיקון ו כב, א), שמבאר את החילוק בין תפילת הצדיק ובין תפילת הרשע, ששניהם יודעים בכרירות שהכל הוא מאת ה' ורק ע"י תפילה מקבלים ממנו יתברך, ולמרות זאת יש חילוק ביניהם. והיינו, שהרשע מתפלל "הב הב ככלב", שהוא מרגיש כאילו הקב"ה חייב ליתן לו, שמגיע לו מחמת צדקתו. משא"כ הצדיק, מתפלל באופן של תחנונים ידבר רש, כעני העומד בפתח בעל הבית בהכנעה ושפלות, וכבעל חוב שעדיין לא שילם את חובו ומבקש עוד הלואה.

ביאור טענת אומות העולם ותשובת הקב"ה

והנה ביארנו לעיל שכשאמרו ישראל 'נעשה ונשמע' הם הכירו מצד דעתם ושכלם בהכרח שבקבלת התורה, ועל ידי כפיית ההר הכירו בהכרה חושית בהכרח שבקבלת התורה. ותמהנו, מדוע בכלל הוצרכו ישראל לקבלת התורה של 'נעשה ונשמע' לפני הקבלה של כפיית ההר כגיגית. אכן על פי דברי ר' ירוחם יבוארו הדברים היטב, שאף אם יכפה עליהם הקב"ה תחילה את ההר כגיגית, לא יועיל הדבר כלפי תחושתם והרגשתם, שהרי יכול אדם להיות מצווה ועושה ולמרות זאת להרגיש עצמו שאינו מחוייב בדבר ועושה הכל בנדיבות ליבו, כדרכם של הגויים בז' מצוות שנתחייבו בהן. ולכך היה צורך מתחילה שיאמרו ישראל 'נעשה ונשמע' ויקבלו התורה מצד עצמם ורצונם - להורות שהם חפצים להכנע ולהשתעבד לציווי ה', ורק אחר כך כפה הקב"ה ההר כגיגית והראה להם בחוש שאין להם קיום מבלעדי התורה.

וכאשר גילו ישראל על עצמם שהם מכירים בכך שהם משועבדים להקב"ה ומוכרחים לקיים ציוויו, ושהם מרגישים את עצמם כבעלי חוב לקיים את התורה בכל מצב, אפילו במקום קושי גדול, בזה זכו שבמעמד הר סיני נעשו שותפין עם הקב"ה בקיום הבריאה. וזה שהרגישו בעצמם שהם משועבדים לה', הוא מכח שהכירו והבינו שכל ההטבה שיש להם, הם מקבלים מה' בחסד גמור, וממילא נעשו בעלי חוב ומשועבדים לה'.

ובזה מתבאר גם הדין ודברים שבין האומות להקב"ה, שהבאנו לעיל. שכאשר טענו האומות מדוע לא כפית עלינו הר כגיגית - השיב להם הקב"ה, שאין תועלת בכפיית ההר אלא למי שרוצה וחפץ להשתעבד למצוות ה', אך אתם הלא גם את ז' המצוות המחוייבות לכם לא קיימתם כמצווים ועושים, ואף

אתם בועטים במצוות במקום קושי, אם כן מרגישים אתם שמצוותי אינם מחייבים אתכם כלל, ואתם מקיימים אותם בדרך של מידת חסידות בעלמא, ואם כן מה התועלת אם אכפה עליהם הר כגיגית ואוכיח לכם את ההכרח שבתורה, הלא עדיין לא תקיימום בדרך של מצווה ועושה. היינו שזוהי התביעה על הגויים, וזה הטעם שאין להם שייכות לקבלת התורה, כי הגוי אינו מחזיק את עצמו כבעל חוב.

לחיות בהרגשה של מצווה ועושה

איתא בחז"ל (אבות ב, ח) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת. והיינו כנ"ל, שמי שמרגיש את עצמו כמחוייב בדבר, אינו מחזיק טיבותא לנפשיה - כי הרי מחוייב הוא. ועיין שם בספר דעת תורה (עמ' רט) וז"ל, יתבונן אדם ויבחן בעצמו, מה המה מעשיו, אם ב"צדקות" ו"חסידות" הוא עוסק כל היום, או בחיובים פשוטים, ללא כל טיבותא בדבר, והמרחק גדול מאד, כי זהו האלף והראשית של קבלת התורה - להתהוות מצווה ועושה, עכ"ל ע"ש.

וזוהי החובה המוטלת עלינו, שמצד אחד עלינו להתבונן בגודל האושר שלנו, שהבדילנו ה' מן הגויים ונתן לנו את התורה, ואנו שותפין עמו במעשה בראשית וקיום העולם, והתורה היא שמחה ועונג לנו, וכמו שאמרו ז"ל "הדברים שמחים כנתינתן בסיני". אמנם מאידך גיסא, עלינו להתבונן ג"כ על גודל האחריות שלנו, שאנו מוכרחים ומחוייבים ללמוד תורתו ולקיים מצוותיו, להרגיש את ה"כפה עליהם הר כגיגית", ולהכיר כי אנו מחוייבים לקיום דבר ה', ועי"ז נזכה לקבלת התורה באמת.

